התכלת פרק רביעי מנחות מז.

מסורת הש"ס

ג) לקמן מב: יומות קד: פסחים יג., ב) [כס"מ: ותוס"מ], ג) [כס"מ יב. ומ"ש], ד) [לא. ל"ק. ה) מי רש"ק וי"מ. ו) שלר עכיות בשיטי בעלים וי"מ הש"ה. ל"ק. ז) [לא קדושים תנור מי' מכל הכא ולפיכ"ל מעטה לכהי מי'. ל"ק. ח) ותמילה מי' לאחי בכ"ה שמיט ניתר ולפיכיכו לאחי קדים טפי דמלוס מלמתפס ויתכן ויתר מי' ודיקיון לאמוסר. ל"ק.

תורה אור השלם

1. וְאֶת הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיי עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת מִנְחָתוֹ וְאֶת נִסְכּוֹ: במדבר ו יז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מלי בייניי וכו' כתמלה פ"ד ואח"כ מ"ה למתפס פדיונו דאינו נמיר דאמר מני למיכר דלא תפים פדיונו קדושים שני: (ב) ד"ה לאפקולי וכו' ושבוש נמור הא גרי אי: (ג) ד"ה מיכא בייניהו וכו' שנוס נמיר אלא כדפרישנא לעיל:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בקונטרס ב' ולכסוף ע' וכ"ש. ק"ל למאי הקשו על לשון רש"י דנקט וכ"ש הא כלאים קשה דמאי מרבי מאי מיכא בין רבי לאחי"ש הא לרבי תפים פדיונו ואחי יוצא לחולין ולאחי"ש יוצא לחולין:

רבינו גרשום

דכתיב ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות למימר דזביחה מקרשה לסל המצות. והכא נמי גבי כבשי עצרת. קדוש ואינו נמור שאינו ראוי לאכילה. ורבא אמר קדוש ונמור ואינו ניתר באכילה. לאביי דאמר ואינו [נמור] לא חסירא קדושתיה למתפס פדיונו שיהא קדוש כמיתה: בשלמא לרבא היינו דאיבא בין רבי לר"א ברייש דלרבי דאמר קדוש למתפס פדיונו ואינו קדוש שאינו ניתר באכילה. ורבי אלעזר ב"ר שמעון דאמר אינו קדוש דאמר פדיונו לא תפיס: איכא בייניהו לאיפסולי ביוצא לרבי דאמר שחיטה מקרשא אם יצא הלחם בין שחיטה לזריקה נפסל. לר' אלעזר ב"ר שמעון לא מקרש ולא מפסיל ביוצא דאי אהדדיה ועשילה לגואי קדש: וזורק דמן של כבשים על מנח לאוכלן לשתי הלחם וכשר תוך לזמנן ר' אליעזר דאמר אין בלחם משום פיגול לטעמיה דאמר אין זריקה מועלת לחייבו משום איסור יוצא הואיל ויצא לפני זריקה ולא משום פיגול נמי:

שיטה מקובצת

א) שלא לשמן לא קדש הלחם. וא"ת כבשי עצרת מג"ל שלא לשמה לא מקרש (ובתיב) [וא"ל] [דילפינן] מאיל נזיר ודרשי' ובח שלמים עד שיהא זביחתו לשם שלמי' מי היכי דדרשי' נזי תורה מלמד שאם שחטה שלא לשמה לא קדש הלחם הא לא מצית אמרת דהא אמרי' ריש פ"ק אם אינו ענין לשניני קודש תנהו לשינוי לשניני בעלים ואם איתא (לשניני קודש ומאי) [הא] איצטריך לומר דלא קדיש הלחם וי"ל דהדין זה ילפי' מהודה ואע"ג דלא ילפי' שאר דיני (מתודה) מ"מ בתר דגלי קרא בקדוש לחם ילפי' שפיר שלא לשמו דאין זה רק גילוי מילתא בעלמא. הריש"ל פי' ב) מאי בייניהו. רש"י פי' ב) לשינוי וא"ת והיכא קאמר ר"א דאין מיפסל ביוצא הא אמרי' לעיל משנשחטה יצא לחטא כו' הלחם פסול אלמא נפסל ביוצא וי"ל דההוא מיכי לה כשנתקבל הדם בכלי קודם יציאה ופסר לה כאבנה דאמר כל העומד לזרוק דמיו דבר אבל הכא יצא קודם זריקה ונזרק שלא לשמה וא"ת לאביי דיאך תפיס פדיונו ונפיק לחולין דרבי אי הדר"א מנחות הבאות בפני עצמן אבל הבאות עם הזבח השחיטה מקרשא לה ולא הנור ולפי כה דמי' רש"י ניחא נהי דתפיס פדיונו לא נפיק לחולין תיכה הרמ"ר דלאביי הוי איסבא קדוש: ושחיטה מקרשה כלי ישאר מנחות דאילו קדושה כלי דישאר מנחות אין נפסלין ביוצא כדפי' בפ"ק ומהניא לה' קדושה דאין להם פדיון ואילו קדושה דשחיטה דהכא מיקרשא לה' דנפסלין ביוצא והפוס פדיונו דאין קדושתי נמורה לאביי כדפי' ר"ל דאין לחוש בהא דתפיס פדיונו כיון אלא נפיק לחולין כדפי' ג) לאפסולי ביוצא. [דלרבי] דאמר קדוש איפסל ביוצא וקשה להרמ"ן [והסברות] המכוכות שיקדש ליפסל ביוצא ועדיין יקדש לתפוס פדיונו שהרי בתמיכות הוי איסבא דאין תופס פדיון כלל ועדיין אינן נפסלין ביוצא וכן במנחות שקרבו בכלי ע"כ ערוך לפי' הטני של רש"י: ולריבי [אליעזר] לא מיפסל ביוצא תיכה הא תניא לעיל בשחטה יצא לחטא הלחם פסול ר"ל דלעיל בשנתקדש הדם בכוס ונשפך וי' אליעזר סבר מאבות דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי: ד) בכבשי עצרת ששחטן לשמן כו' אותו הלחם מהו באכילה ואי"ת היאך אפשר דתיתסר הלחם באכילה והלא הכבשים פוטרים באכילה כדהגן כל הזבחים שנזבחו

עין משפט נר מצוה

קיא א מי' פי"ז מהלי' פסולי המקדש הלכה יח:
קיב ב מי' סי' שם סלי יט:

מוסף רש"י

בכבשי עצרת אין מקדשין את הלחם. לסיות קדוש קדישם הנוף ליפסל מיוצא ולינה אלא בשחיטה. ומפ"ש שהן שעיקן מנוסה חיין שם הלחם, אין מנוסמן מקדשן אלא שחיטתן דנמר מאיל נזיר דכתיב (במדבר ו) ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות אלה הכתוב עשיתם על המצות מצות האיל (מנחות קד:). אלא בשחיטה. אבל נאמרים לא קדשי (לקמן עב:). קדוש ליפסל ביוצא ובלא יפרה עת, ואינו קדוש ואינו ניתר באכילה, ומפ"ש שהכבשים עצמן מוחרמין בקרימת לן כל הנאמרים שנזכרו שלא לשמן בפרים אלא עלו לבמזבח לשם חיבה, ותניא בפרק שני דזבחים (דף כ:) בכשר עצרת שנחטן שלא לשמן הרם חוקן והכשר יפסל, ליטבו הוא מתחלה כבשים בעצמה אבל לחם אין כיון דכבשים אין שמן עליהן הרא לא עלו לשם חובה אלא לשם שלמי תודה מדבר עליהן מי יתיבו (מפחים יב:). זריקה מרעלת ליוצא. תוך לחלנים לחיהי מדבר שיש לי ליתר לבהמים ולמיקם מידי אשם מעילות, דתנן כשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקה דמיה מקבלת אומר אין מקבלת אומר אין מועלין כי דזריקתו לאלתה מידי מעילה אע"פ שחיטה מתירתו באכילה, אפילו הכי מועלת לו לסיוליה מידי מעילה (לעיל יב:).

שיטה מקובצת (המשך)

שלא לשמן בשרים ריל דר"מ כבשים דנופא דזביחא ניהו מהניא להו זריקה דשלא לשמו להתיר הבשר באכילה וא"ת מאחר דכבשים לא עלו לשם חובה דרי ליה כאלו אבדו ואמרי' לעיל אבדו הכבשים אבדו הלחם ריל דהא דאמרינן אבד הלחם היינו דלא חזי הא לחם כמו בזיגא [ריל] דוזאי פשיטא שלא יהא עוד עליהם חורת שתי הלחם ולא יצאו ציבור חובתם אבל מבויא אם שחיטה שלא לשמה מהרת הלחם לאכילה בעלמא כמו שהיא מהרת הכבשים לאכילה וא"ת ולר"א דאמר אין בלחם משום פיגול אבל בכבשים יש בהם משום פיגול ואמאי הא אבד הלחם וא"כ אבדו הכבשים ולא הוי קרבו מתיריו כמפורשת ריל דוזאי יש בבשר משום פיגול אם יוזקנה שלא לשמה מיהו (קשה אז) [דאז] לא יהיה פיגול בלחם ומיהו לא אזי לצדיין דר"ק אין בלחם משום פיגול בשום פנים בין לשמו כין שלא לשמו אבל בכבשים יש בהם משום פיגול לכל המחות בשלא לשמו ור"ע דאמר יש בלחם משום פיגול היינו בלשמו א"נ נהי דהלחם מפסיל משום יוצא מהניא ליה ההקטרה לאקבועי [הבשר] בפיגול כדאמרי סוף פ"ק [נכון] שיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה (דהיו) [דשאני] היסרון (דאי) [כיון דאיתא] בפנים מהניא ליה הקטרה (למקבעיהו בפיגול):

תנן

ת"ר כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה ביצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קדש הלחם שחטן שלא לשמן וזרק דמן לא) שלא לשמן לא קדש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש דברי רבי רבי אלעזר בר' שמעון אומר לעולם אינו קדוש עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן מאי טעמא דרבי דכתיב ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות למימרא דשחיטה מקדשא ור' אלעזר ברבי שמעון יעשה עד שיעשה כל עשיותיו ורבי נמי הכתיב יעשה אי כתיב זבח יעשה כדקאמרת השתא דכתיב יעשה זבח במה יעשה בזביחה ורבי אלעזר בר' שמעון הכתיב זבח ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן הכל מודים שצריך שיהא לחם בשעת שחיטה מאי קדוש ואינו קדוש אביי אמר קדוש ואינו גמור רבא אמר קדוש ואינו ניתר ב) מאי בייניהו איכא בייניהו למיתפס פדיונו לאביי לא תפיס פדיונו לרבא תפיס פדיונו בשלמא לרבא היינו דאיכא בין רבי לר' אלעזר בר"ש אלא לאביי מאי איכא בין רבי לר' אלעזר בר' שמעון איכא [בינייהו] ג) לאיפסולי ביוצא בעא מיניה ר' שמואל בר רב יצחק מר' חייא בר אבא ד) בבשי עצרת ששחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן אותו הלחם מהו באכילה אליבא דמאן אי אליבא דר' אלעזר בר' שמעון ה) האמר זריקה היא דמקדשא אי אליבא דרבי בין לאביי בין לרבא ו) קדוש ואינו ניתר הוא ז) אלא אליבא דהאי תנא דתני אבות דר' ירמיה בר אבא שתי הלחם שיצאו בין שחיטה לזריקה וזרק דמן של כבשים חוץ לזמנן ר' אליעזר אומר אין בלחם משום פיגול רבי עקיבא אומר יש בלחם משום פיגול אמרי' רב ששת הני תנאי ח) כרבי סבירא להו דאמ' שחיטה מקדשא מיהו ר' אליעזר לטעמיה דאמר ט) אין זריקה מועלת ליוצא ור"ע לטעמי' דאמ' זריקה מועלת ליוצא

דתנן

ביוצא: בקונטרס גרס וברוב הספרים נמי גרס הבי לאביי לא תפיס פדיונו לרבא תפיס פדיונו ופי' לאביי לא אליבא קדושתא בולי האי שיהא נפדה וכה"ג איכא קצת פ"ב דבכורות (דף טו:) גבי ולדות בעלי מומין כוגמן לכיפה היכי ליעבד ליקריבינהו מכח קדושה דחויה אתיין ליפרקינהו לא אלימי למיתפס פדיונו והשתא בעי לאביי מאי בייניהו כיון דלרבי לא אלימי קדושתא כל שכן לר"ש בר"ש וקשה דלאביי נמי ליעבי אליבא דרבי מה כין שאומן לשמן לשאומן שלא לשמן דכ"ש דלא אלים למיתפס פדיונו דהא לר"ש בר"ש לא מהני שחיטה מידי ומש"ה לא תפיס פדיונו ותו דבפסחים (דף יג:) משמע איפכא דלרבי לא תפיס ולר"ש בר"ש תפיס ולקמן (דף מח.) נמי לר"ש בר"ש פודן במזון ושמא ודאי כי אין מנוסה ט) וקדושת מנור לא קדיש אלא קדושת פה ומיפריק אבל הכא [דאיכא שחיטה ותנופה ותנור] לכי לא מיפריק וכדפרישית לעיל ופי' הקונט' דפי' לאביי נפדה ולרבא אינו נפדה לה] ל"ע מ) דתמילה פי' לראב"ש אינו קדוש כלל ונפיק לחולין לגמרי * ולבסוף פירש וכ"ש לראב"ש ולפירושו (ל"ד) לאביי קדוש טפי דאלים דלא נפיק [לחולין ולראב"ש נפיק לחולין] ויתכן ויותר גירסא אחרת ומיהו גירסת הקונטרס נכונה לאביי נמי תפיס ולרבא לא תפיס והשתא איכא בייניהו במקומות אחרים ודתקינן לאשכוחי הכא מאי בייניהו: תנן

אין זריקה מועלת ליוצא. הלכך לא קבעתיה לנחם בפיגול דהא כבר פסול הוא ואמר בס"ק (לעיל דף יב.) אין פיגול במקום פסול: זריקה מועלת ליוצא. בה] דפסול מחמת דבר אחר הוא כדמפרש בשליחי ס"ק (שם) בבה]: והנא כיון דנזרק שלא לשמה פשיט' דאין הלחם נאכל: ו) קדוש ואינו ניתר הוא. דאמר' לאביי דאמר קדוש ואינו נמור ב"ש דאינו ניתר: ז) אלא אליבא דהאי תנא ר"ג [ולא] מהניא ללחם לחייבו בפיגול: ח) עיין בהשמטות שבסוף המסכת: ט) מפי' לקמיה: יז) בקדושת שאר הרומות הלשמה: יא) ובח תודת שלמיו מגיד: יב) נזיר נמרי: יג) מפרש לקמיה: יד) מפרש לקמיה: טו) בא הזריקה לא הואי כשרה וחיכה לשמה כאימורים שיצאו ר"ג [ולא] מהניא ללחם לחייבו בפיגול: ט) עיין בהשמטות שבסוף המסכת: ט) מפי' לקמיה: יז) בקדושת שאר הרומות הלשמה: יא) ובח תודת שלמיו מגיד: יב) נזיר נמרי: יג) מפרש לקמיה: יד) מפרש לקמיה: טו) בא הזריקה לא הואי כשרה וחיכה לשמה נמחק: טו) זרקי אתי"כ: יז) באכילה ולר': יח) קדוש האם [בר' אחי"כ]: יט) שכוס בס"א הכל אינו אבל בדשיי"ש מהרי"ם אי: כ) לא נפקיב: כא) נפקי לחולין ולרי' אליעזר: כב) לרי' אליעזר: כג) אליעזר: כד) לרי' אליעזר: כה) לרי' אליעזר: כו) לרי' אליעזר: כז) מקדשה. לשתי הלחם: כח) ליוצא דלא דמי פסול יוצא לשאר פסולים שפיסולו מחמת. ותיבת דפסול נמחק: כט) פ"ק הילכך אית בהו משום פיגול הס"ד: ל) למימר דאיכא לחולין הכא כתוב בגליון ויזורק הכא ר"ל ויקבל שנראה לזריקה: לא) בתוספ' לקמן [דף עא ע"ב]: לב) כי שלמים וא"ת ולכתוב דתמנא תורה אלא בעי נזיר ר"ל דבאיל נזיר בין דאיכא ובחים אחרינא בהדי לא הוי ידענא לה מיניהו פקדש אי נמי פולהו צריכי לקרוש איצטריך קרא באיל נזיר למימר דאיל דוקא מקדש. הריש"ל: לג) לחם ותנופה בחיים הוא דהויא: לד) בפנים כדהגן לקמן בפ' התודה השוחט את התודה לפנים ולחמה חוץ לחומה לא קדש הלחם: לה) עיין בהשמטות שבסוף המסכת:

מז.

דפסחים (ד' יג:) מסקינן דר' אלעזר בר' שמעון סבר לה כאבוה דאמר כל העומד לזרק כזרוק דמי ותיכף ריב"א זריקה שלא לשמה גרועה מנשפך דם וקשה דלקמן (ד' קב.) מוכח דאע"ג דנעשה פסול בזריקה שזרק על מנת לאכול חוץ לזמנן אמר כל העומד לזרק כזרוק דמי והכי איתא בגמ' הכתם לא דפיגול בשחיטה ומקבל פיגול בזריקה מאי הכי נמי דמנומת טומאת אוכלין כו' יש לחלק דשאני לשמה עוקר הקרבן ועושהו קרבן אחר אי נמי הכא נמי בעי ל) למימר ויהיה רצוי לזריקה: מ) **ואת האיל יעשה זבח שלמים.** אין לפרש דיליף הכא מדאיתקום לחמי תודה לשלמי נזיר כדילפינן פרק התודה (לקמן ד' עח.) שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות ושאי הלחם נמי איתקום לחמי תודה כדדרש נמי התם מתביאו שכל מה שאתה מביא כזה הא ליתא דתמלוני כשלמים בעלמא אבל לחם אין כיון דכבשים אין שמן עליהן הרא לא עלו לשם חובה אלא לשם שלמי תודה מדבר עליהן מי יתיבו (מפחים יב:). זריקה מרעלת ליוצא. תוך לחלנים לחיהי מדבר שיש לי ליתר לבהמים ולמיקם מידי אשם מעילות, דתנן כשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקה דמיה מקבלת אומר אין מועלין כי דזריקתו לאלתה מידי מעילה אע"פ שחיטה מתירתו באכילה, אפילו הכי מועלת לו לסיוליה מידי מעילה (לעיל יב:).

עד שישחוט לשמן ויזרוק דמן לשמן. תימה למה לי זריקה הא פ"ק דפסחים (ד' יג:) מסקינן דר' אלעזר בר' שמעון סבר לה כאבוה דאמר כל העומד לזרק כזרוק דמי ותיכף ריב"א זריקה שלא לשמה גרועה מנשפך דם והנמצאות (ד' קב.) מוכח דאע"ג דנעשה פסול בזריקה שזרק על מנת לאכול חוץ לזמנן אמר כל העומד לזרק כזרוק דמי והכי איתא בגמ' הכתם לא דפיגול בשחיטה ומקבל פיגול בזריקה מאי הכי נמי דמנומת טומאת אוכלין כו' יש לחלק דשאני לשמה עוקר הקרבן ועושהו קרבן אחר אי נמי הכא נמי בעי ל) למימר ויהיה רצוי לז